

Uluslararası
Uygur Araştırmaları Dergisi
2018/11

GÜLEMHAN KOŞAĞI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

An Evaluation On Gülemhan Folk Song

Şükran OĞUZ*

Özet

Birinci Mançu-Çin istilası devri olarak adlandırılan 1755-1865 yılları arası, Türklerin anayurdu Doğu Türkistan'ın siyasi, ekonomik ve toplumsal yapısının, Çinliler tarafından tamamen değiştirilip Çin sosyo-ekonomik yapısının baskıyla yerleştirildiği bir dönemdir. Çalışmamıza konu olan Gülemhan Koşığı da 1820-1825 yılları arasında, İli ırmağı kıyısındaki Oyman Bulak'ta yaşanmış gerçek bir olay ve şahısla ilgili tarihi koşaklardan biridir. Koşakta Uygur kızı güzel Gülemhan'ın feodal nikâhla karararı talih, sevgisi ve nikâh özgürlüğü için verdiği mücadele anlatılmaktadır. Uygur halkı tarafından yaratılan bu tarihi koşakta Gülemhan'ın talihsiz kaderinden duyulan üzüntü, zalimlere sitem ve nefret dile getirilmektedir. Gülemhan Koşığında, zulüm, baskı ve yıldırma politikalarına rağmen Uygurların gelecek özgür günlere duyduğu özlem ve bu uğurda mücadele arzusu Gülemhan üzerinden kararlılıkla vurgulanmaktadır. Çalışmamızda, ilk olarak Gülemhan Olayı hakkında bilgi verilecek, daha sonra Gülemhan Koşığı konu, içerik, şekil, yapı ve işlev yönünden değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Koşaklar, Gülemhan Koşığı, feodal nikâh, evlilik.

Abstract

The first China-Manchu invasion was a period between 1755 and 1865. In this period, the political, economic and social structure of The East Turkistan was completely changed by Chinese. Especially, Manchu-China government's heavy hand and compeller policy which applied to Uyghur Turks. Gülemhan folk song is one of the historical folk songs. It happened in Oyman Bulak where coast İli between 1820 and 1825 and it related to a real event and person. In folk song is explained that Gülemhan, Uighur beautiful girl, struggled for freedom of marriage and love. She was future looks bright to make her feodal marriage. This the historical folk song which was created by Uighur people is expressed that she felt that was sadness, complaint and hate to cruel. Despite persecution, oppression and intimidation politics, desire for independence is strongly emphasized through Gülemhan that Uighurs long for freedom and they take death for this cause. In our study, firstly we will be informed about the Gülemhan incident, then the Gülemhan Koşak text will be evaluated in terms of subject-content, shape-structure and function.

Keywords: Folk songs, Gülemhan folk song, feodal marriage, marriage.

---

* Öğretim Görevlisi, Celal Bayar Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Manisa-TÜRKİYE, E-posta: sukranoguz71@gmail.com.

Giriş

Çin askerlerinin Doğu Türkistan'a girdiği 1755 yılından 1865 yılına kadar süren yüzyıllık dönem birinci Çin İstilasası devri olarak adlandırılır (Demirağ 2014: 232). İlk Mançu-Çin istilasından sonra işgal kuvvetleri büyük kısmı İli vilayetinde olmak üzere genç-yaşlı, kadın-erkek ayırt etmeksizin binden fazla insan öldürmüş, yüz binlerce kişiyi sürgüne göndermiş; bunun yanında halkın mallarını müsadere edip şehirleri tahrip etmişlerdir (İnayet-Öger 2009: 1190). Bu dönemde, Çin yönetiminin bölgesel düzeyde görevli memurlarının görevlerini kötüye kullanmaları ve Çin'in koyduğu ağır vergiler (Demirağ 2014: 232) yanında kişisel hak ve özgürlüklerden mahrum bırakılan Doğu Türkistan halkı zulüm ve baskı altında var olma mücadelesini sürdürmüştür.

Çalışmamıza konu olan Gülemhan Koşağı'nda yaşanan olaylar, Çin işgali altındaki Doğu Türkistan'ın siyasi, ekonomik ve toplumsal yapısının Çinliler tarafından tamamen değiştirildiği; Çin sosyo-ekonomik yapısının zorla yerleştirildiği (Hayit 1975: 137-138), Çinleştirilme politikasının uygulandığı bir zaman diliminde meydana gelmiştir.

1. Gülemhan Olayı

Gülemhan olayı 1820-1825 yılları arasında İli nehri kıyısında Oyman Bulak'ta yaşanmıştır. Fakir bir çiftçinin Gülemhan ve Zilemhan adlarında iki kızı vardır. On beş yaşındaki büyük kızı Gülemhan'ı Engen Çolak adındaki yaşlı ve birkaç hanımı olan zengin bir Çinli çavuş, zorla kuma olarak almak ister. Ancak cesur Gülemhan, Engen Çolak'ın sözlerine kanmaz, onun isteğine boyun eğmeyip sertçe karşılık verir. Gülemhan fırsatını bulup sevdiği delikanlı Bosak ile kaçır. Gülemhan, köyü Oyman Bulak'a ancak zalim çavuş öldükten sonra geri dönebilir (Uçkun 1981: 19; Hoşur 2006: 52; Sadık 1995: 277; Zunun-Rahman 1982: 125-128; Yıldız 2004: 715). Ancak bazı kaynaklarda Gülemhan'ın Çolak Çavuş ile zorla evlendirildiği bilgisi de bulunmaktadır (Zunun-Rahman 1982: 126; Sadık 1995: 277). Gülemhan olayı ile ilgili olarak bir başka kaynakta yer alan bilgiye göre ise Gülemhan, zalim çavuşun kendisini kuma olarak zorla alma isteğine kesin surette karşı koyarak sevdiği delikanlı ile kaçır. Bu durum üzerine çavuş kendi adamlarını âşıkların üzerine gönderir. Çavuşun adamları onların kaçış yolunda gizlenip onları takip eder ve âşıkları yakalar, onlara acımasızca şiddet uygular, çile çektirir, zulmederler. Yiğit delikanlı dayak ve işkenceden ölür. Gülemhan ise dönemin adaletsizliğine karşı özgürce sevmeye, sevip seçtiğiyle evlenme isteğinin gerçekleşmemesi nedeniyle kendini deryaya atmak suretiyle canına kıyar. Böylece bu iki âşik muratlarına eremeden bu dünyadan göçüp giderler (Uçkun 2009: 378).

Uygur folklorunda konusunu Uygur tarihinden ve tarihte yaşamış önemli şahıslardan alan tarihi koşaklar, ayrı bir öneme sahiptir. Gülemhan hakkındaki koşak da yaşanmış gerçek bir olay ve şahısla ilgili tarihî koşaklardan biridir. Küçük yaşına rağmen onun zulme boyun eğmeyip egemen güçlere karşı durarak gösterdiği kahramanlık, halk arasında kendilerine yapılan baskıların ifadesi olarak koşak şeklinde dile getirilmiştir. Koşakta Gülemhan'ın kötü talihine üzülen zalim çavuşlara duyulan nefret yüceltilmekte; özgür günlere duyulan özlem mısralarda yansıtılmaktadır. Gülemhan hakkındaki koşak, tarihi koşak olmanın dışında düğün koşağı olarak da bilinmektedir (Uçkun 1981: 19).

Gülemhan Koşağı, Gülemhan'ın feodal nikâh tezgâhına uğrayan acıklı kaderi doğrultusunda yaratılmıştır.

Feodal nikâh mecburî nikâh olup, kadın ve erkeğe hiçbir zaman nikâh özgürlüğü yoktu. Feodal nikâhta sadece erkekler boşama hakkına sahipti. Erkek, kadında "baba ve annesini dinlememek", "kısırlık", "kocasını aldatmak", "kıskaçlık", "iyileşmez hastalık", "gevezelik", "hırsızlık yapmak" gibi durumlar ortaya çıktığında karısını boşayabilirdi. Feodal nikâh, erkeklerin yüce, kadınların hor görülmesi, bir erkeğin çok kadınla evlenmesi, özetele kadınların kişilik haklarının yok sayılmasıdır (Zunun-Rahman 1982: 125-128; Rahman

1996: 84-85). Bu uygulama da Türk evlilik kültürü ve evlenme adetlerine tezat teşkil etmektedir.

Türk evlilik kültüründe, evlenme ve yuva kurmaya özel bir önem verilmektedir. Aile, Türk devletlerinin ve toplumunun temelidir. Türkler aracı-görücü usulüyle evlenme geleneğine sahiptirler. Evlilikte zorlama yoktu, aşk ve his vardı. Gençler evlenecekleri kişiyi seçebilir ve sevdiğiyle evlenebilirdi. Bu nedenle eski Uygur şiirlerinde evlenmeye “*kavuşmak*” da denir. Evlenme “*kavuşma, derilme, koşulma, dirlik, derim, tiriglik*” yani birlikte yaşamadır (Ögel 2001: 253-255). Ayrıca Türk toplumunda kadın, erkekle eşit haklara sahipti ve tek kadınla evlenme yaygındı. Kadının toplumda saygın bir yeri vardı (Çandarlıoğlu 2004: 38).

Türk kültürünün en önemli hazinelerinden olan Dede Korkut Hikâyelerinde aile, evlilik, eş seçme konularında değerli bilgiler bulunmaktadır. Bamsı Beyrek hikâyesinde Banı Çiçek, Bamsı Beyrek’i denemeden onunla evlenmeye razı değildir. İşte bu noktada, Oğuz-Türk geleneğinin belirgin bir özelliği ortaya çıkar. Bu da gençlerin evlenecekleri kişiyi kendilerinin belirlemesi ve bunun da gelenek tarafından tayin edilen belli sınavlara göre yapılmasıdır. Genç kızın kendisi karar verdikten sonra onun ailesinden istenmesi ve ailenin de istekleri yerine getirildikten sonra bu evliliğin onaylanması söz konusudur (Ekici 2000: 131).

Gülemhan Koşığı’nda anlatılan olay ve olgular, Türk aile yapısı ve evlenme kültürüne aykırı uygulamaları gözler önüne sermektedir. Bu bağlamda Gülemhan, feodal sistemde horlanan, küçük görülen kadın ve kızların kötü kaderini simgeler. Gülemhan’ın gençliğinin baharında yaşamak zorunda kaldığı insanlık dışı duruma sebep olan yalnızca Çinli Çolak Çavuş değil; bir bütün olarak feodal yapının kendisidir. Gülemhan türküsü de bu feodal yapıya karşı duruşu ve onu ortadan kaldırarak yerine özgürlük getirmek arzusunu belirtmektedir (Zunun-Rahman 1982: 127; Hoşur 2006: 53).

Uygur tarihî koşakları arasında sevgi ve nikâh özgürlüğü için mücadele temasını esas alan, tarihî olay ve tarihî şahıslarla ilgili başka koşaklar da vardır. *Çin Moden* (Zunun-Rahman 1982: 128), *Anarhan*, *Poçunhan*; sonraki çağlarda meydana gelen *Rozilem*, *Kamber Nisa* (Sadık 1995: 279), *Aminem*, *Selimem* bunlardandır (Zunun-Rahman 1982: 128).

2. Gülemhan Koşak Metni

Gülemxan’niñ qoş popugi,

Yerge tigemdu?

On beş yaşqa kirmey turup,

Erge tigemdu?

Kimniñ kimni yar tutuşni,

Her kim bilmemdu?

Özi söymey, meyli bolmay,

Erge tigemdu?

Gülemxan’niñ turğan yeri,

Oyman Bulaq’tur.

Gülemxan’ni zorlap alğan,

Şaño Çolac’tur.

Gülemhan’ın çift örgüsü,

Yerlere değer mi?

On beşine girmeden,

Ere varır mı?

Kimin kime yar olacağını,

Kim bilebilir ki?

Kendi sevmeden, gönü olmadan,

Kocaya varılır mı?

Gülemhan’ın yaşadığı yer,

Oyman Bulak’tır.

Gülemhan’ı zorla alan,

Çavuş Çolak’tır.

Gülemxan'din başqa qizni
Qéri almamdu?
Gülemxan'im çolaqlarğa
Zaya bolmamdu?

Qoylirimni heydivéttim,
Oyman Bulaq'qa.
Gülemxan'ni tutup berdi,
Şañyo Çolaq'qa

Gülemxan'niñ qoş popugi,
Yerge soruldi,
Yürektiki sériq sular,
Qanğa örüldi.

Çiqip baqsam Gülemxan'im,
Toyun kéledu.
Saña mikin, maña mikin,
Teqdir biledu.

Alte_yette kepterleriñ
Qondi térekke.
Tava tonda altun tügme,
Patti yürekke.

Gülemxan'niñ keygen egni,
Taş péşi solcur
Qeri bilen yatman hergiz,
Saqili sancur.

Gülemxan'niñ obdan bala,
Çéçi az iken,
Gülemxan'ni alğan Şañyo,
Tütek taz iken.

Gülemhan'dan başka,
Alacak kız yok muydu?
Gülemhan'ım Çolaklarda,
Yazık olmaz mı?

Koyunlarımı kovdum gitti.
Oyman Bulak'a
Gülemhan'ı tutup verdi,
Çavuş Çolak'a

Gülemhan'ın çift örgüsü,
Yerlerde sürüldü,
Yürekteki sarı sular,
Kızıl kanlara döndü.

Çıkıp baksaydım Gülemhan'ım,
Düğün gelmektedir.
Sana mıdır, bana mı?
Kader bilir?

Altı yedi güvercin,
Konmuş direklere.
İpek elbisede altın düğme,
Saplandı yüreklere.

Gülemhan'ın giydiği elbise,
Eteği eski kumaş.
Yaşlıyla bir yastığa baş konmaz,
Sakalı batar.

Gülemhan'ım iyi çocuktur,
Saçı biraz az iken.
Gülemhan'ı alan Çavuş,
Biraz kısa iken.

*Qara köñül zalim Şaňyo,
Aldırma téxi
Boynunda bar
Gülemxan'niñ qizil tirniği.*

Kara kalpli zalim Çavuş,
Acele etme daha.
Boynunda göreceksin,
Gülem Han'ın kızıl tırnağı.

*Rahet köreş Zalimlarniñ
Heqqi dimeñla
Elem tartış kembigelge,
Baqi dimeñla.*

Rahatlık zalimlerin,
Hakkı demeyin.
Acı çekmek fakirlere,
Baki demeyin.

*Aman bolsaq yoqutarmiz,
Şaňyo qérini
Söyidiğan zan kéler,
Her kim yârini.*

Sağ kalırsak hakkından geliriz,
Çolak Çavuş'un.
Sevilecek zaman gelecektir,
Herkesin yarini.

(Uçkuncan 1981: 19-21; Uçkuncan 2009: 378-380)

Diğer kaynaklarda bulunmayan, Uçkuncan Ömer'in *Uygur Halk Tarihi Koşakları Kamusu* adlı eserinde bulunan dördlükler:

*Gülemxénim çiqip béqiñ,
Bovañ kéledur.
Öz xilini tapmay kimmu,
Erge tégedur.*

Gülemhan'ım çıkıp bakın,
Deden geliyor.
Kim kendine uygun olmayan,
Erkekke evlenir.

*Toruq atniñ yügenini,
Nexor örügen?
Gülemxanniñ toy künide,
Başim çörügen.*

Doru atın dizginini,
Kim örer?
Gülemhan'ın düğün gününde,
Başım döner.

*Kiçik qizni zorlap alsa,
Uval bolmamdu?
Gülemxénim şaňyolarğa,
Zaye bolmamdu?*

Küçük kızı zorla alsa,
Yazık olmaz mı?
Gülemhan'ım çavuşlara,
Ziyan olmaz mı?

*Yar tövide öyler bolsa,
Oynisa külse.
Qedir bilgen yar yénida,*

Yokuş aşağı evler olsa,
Oynasa gülse.
Kadir bilen yar yanında,

Oltursa, ölse.

Yaşasa ölse.

Ete bilen kün qizirip,

Yarın ile gün coşup,

Bulut talışur.

Bulut ile tartışır.

Yaxşı bilen bolsa bille,

Güzel ile olsa bile

Ecep yarışur.

Nasıl yakışır.

(Uçkunçan 2009: 378-380)

3. Gülemhan Koşak Metninin İncelenmesi

Gülemhan Koşak metni konu-içerik özellikleri, şekil-yapı özellikleri ve işlev açısından incelenecektir.

3.1. Konu-İçerik Özellikleri

Uygurlarda aile ata-kan bağı temelinde, tek eşli büyük aileden oluşmaktadır. Uygurlarda evlenmeye “*Ömür işi*” denilir. Bu nedenle eş seçmek çok büyük bir önem arz eder. Evlenecek olan gençlerin nikâh işleri genelde ana-babanın istekleri doğrultusunda olur. Gençler birbirini severek, eşlerini kendileri seçerek, ana-babasının onayını da aldıktan sonra evlenebilir. Uygurlarda kadınlar sadece bir dişi olarak değil hayat arkadaşı, sırdaş olarak da kabul edilir (Alptekin 1978: 119; Ulusoy-Celil 2011: 5-12).

Gülemhan Koşağı’nda Uygurlarda evlenme adetleri, eşini severek seçme, eşlerin her açıdan birbirine denk olması, zorla evlilikten duyulan rahatsızlık dile getirilmekte; işgal altında bulunan Uygurların özgürlüğe duydukları özlem, bağımsızlık mücadelesini kararlılıkla sürdürme arzusu da Gülemhan’ın yaşadığı feodal nikâha tepki ile dillendirilmektedir.

Koşakta geçen “*Gülemxan’niñ qoş popuğı*”, “*Gülemhan’ın çift örgüsü*” mısraından hareketle Gülemhan’ın evlenmiş olduğu sonucuna ulaşabiliriz. Uygurlarda evlenmemiş kızların saçı on bir, on beş, on yedi, yirmi bir hatta kırk bir tane olarak tekli örülür, çift örülmez (Tanrıdağlı 2000: 47). Gülemhan’ın saçının çift örülmesi evli olduğuna bir işarettir.

“*On beş yaşqa kirmey turup, Erge tigemdu?*”, “*On beşine girmeden, Ere varır mı?*” mısralarından hareketle on beş yaşın henüz çocuk denecek bir yaş olduğu ve bu yaşta bir kız çocuğunun yaşlı bir erkekle evlendirilmesinin doğru olmadığı sorgulanmaktadır. Erken yaşta yapılan evlilikler birey ve toplum üzerinde tamir edilemez hasarlara neden olmaktadır.

“*Qeri bilen yatman hergiz, Saqili sancur.*”, “*Yaşlıyla bir yastığa baş konmaz, Sakalı batar.*” mısralarından hareketle eşlerin yaş ve statü olarak birbirine denk olması istenilen bir durumdur.

“*Kimniñ kimni yar tutuşni, Her kim bilmemdu?*”, “*Kimin kime yar olacağını, Kim bilebilir ki?*” ve “*Özi söymey, meyli bolmay, Erge tigemdu?*”, “*Kendi sevmeden, gönlü olmadan, Kocaya varılır mı?*” mısralarıyla zorla yapılan evliliğe, feodal nikâha eleştiri vardır. Uygur Türklerinde, gönül rızasıyla ve birbirini severek gerçekleştirilen evliliklerin makul olduğu anlaşılmaktadır.

“*Gülemxan’ni alğan Şaño,*”, “*Gülemhan’ı alan Çavuş,*”, “*Gülemxan’ni tutup berdi, Şaño Çolaq’qa*”, “*Gülemhan’ı tutup verdi, Çavuş Çolak’a*”, “*Gülemxan’ni zorlap alğan, Şaño Çolaq’tur.*”, “*Gülemhan’ı zorla alan, Çavuş Çolak’tır.*” mısralarından Gülemhan’ın Çavuş Çolak ile evlendiği anlaşılmaktadır. Bu durum Uygur halkının vicdanını sızlatmıştır.

“*Tava tonda altun tügme, Patti yürekke.*”, “*İpek elbisede altın düğme, Saplandı yürekke*”, “*Gülemxan’niñ keygen egni, Taş péşi solcur.*”, “*Gülemhan’ın giydiği elbise, Eteği eski kumaş.*”

mısrarlarından Çinli işgalcilerin maddi durumlarının iyi olduğu ancak buna karşı Uygur Türklerinin aynı seviyede olmadıkları görülmektedir.

“Aman bolsaq yoqutarmiz, Şaňyo qérini”, “Sağ kalırsak hakkından geliriz, Çolak Çavuş’un.”, “Söyidiğan zan kéler, Her kim yârini.”, “Sevilecek zaman gelecektir, Herkesin yarini” mısraından Uygurların özgür günlere, toplum olarak özgürlüğe duydukları özlem dile getirilmekte, özgürlüğe erişme umudu da korunmaktadır.

“Rahet köreş Zalimlarniñ, Heqqi dimeñla.”, “Rahatlık zalimlerin, Hakkı demeyin.”, “Elem tartış kembigjelge, Baqi dimeñla.”, “Acı çekmek fakirlere, Baki demeyin.” Mısraları mevcut düzene sitemdir. Aynı zamanda mevcut düzenin değişeceğine olan inanç vurgulanmaktadır.

“Qara köñül zalim Şaňyo, Aldırma téxi.”, “Kara kalpli zalim Çavuş, Acele etme daha.”, “Boynunda bar, Gülemhan’niñ qizil tirniği.”, “Boynunda göreceksin, Gülem Han’ın kızıl tırnağı” mısralarıyla da Çinli yöneticilere duyulan öfke ve bir meydan okuma ifade edilmektedir.

3.2. Şekil-Yapı Özellikleri

Koşak metnini şekil ve yapı özellikleri bakımından değerlendirildiğinde dörtlük nazım birimiyle mani tarzında düzenlendiği görülmekle birlikte ikilik/beyit şeklinde düzenlenmiş biçimi de bulunmaktadır. (Sadık 1995: 278-279; Zunun-Rahman 1982: 126-127)

Kafiyelenişi abcb şeklindedir. Koşaktaki dörtlüklerin birinci ve üçüncü mısralarının 8’li hece ölçüsüyle, ikinci ve dördüncü mısralarının ise 5’li hece ölçüsüyle söylendiği görülmektedir.

3.3. İşlev Özellikleri

Kuşaklar arasında milli ve kültürel değerlerin korunup yaşatılması açısından sözlü kültür ürünleri bir köprü işlevi görmektedir. Sözlü kültürde yaratılan ve yaşayan Gülemhan Koşağı işlev açısından, bilgilendirme ve kültür aktarma işlevine sahiptir.

Koşakta, Uygurlar arasında fikir ve duygu açısından birliktelik ifade edilirken, zorla evlenme konusu eleştirilmektedir. Diğer taraftan evlenecek gençlere doğru bir eş seçiminin nasıl yapılması gerektiği üzerinde durulmak suretiyle eğitim işlevi görmektedir.

İşgal altındaki Doğu Türkistan coğrafyasında gelecek özgür günlere duyulan özlem anlatılmakta, bağımsızlık mücadelesi verilirken kararlılık vurgusu yapılmaktadır.

Sonuç

Birinci Mançu-Çin istilası devri olarak adlandırılan 1755-1865 yılları arası, Türklerin anayurdu Doğu Türkistan’ın siyasi, ekonomik ve toplumsal yapısının, Çinliler tarafından tamamen değiştirilip Çin sosyoekonomik yapısının baskıyla yerleştirildiği bir dönemdir. Gülemhan olayı, böylesine çalkantılı bir zaman diliminde, 1820-1825 yılları arasında, İli ırmağı kıyısındaki Oyman Bulak’ta yaşanmıştır.

Gülemhan Koşağı, gerçek bir olay ve şahısla ilgili tarihî koşaklardan biridir. Koşakta Uygur kızı güzel Gülemhan’ın feodal nikâhla karararı talihi, sevgisi ve nikâh özgürlüğü için verdiği mücadele ve kahramanlığı anlatılmaktadır. Gülemhan’ın talihsiz kaderine, maruz kaldığı feodal nikâh tezgâhına üzülen Uygur halkı tarafından yaratılan koşakta, acımasız zalimlere ve bozuk düzene duyulan sitem ve nefret dile getirilmektedir. Gülemhan Koşağı’nda para ve malın gücü ile güzele ve sevgiye sahip olmaya, istismar etmeye kalkışan sömürgecilerin zalimliğine ve vicdansızlığına duyulan nefret açıkça ifade edilmektedir. Zorla evlilik Türk evlenme kültürü ve geleneklerine uygun değildir.

Folklor ürünleri yaratıldıkları toplumun siyasal, ekonomik, kültürel, sosyal ve psikolojik yapısını yansıtan bir belgedir. Bu yüzden Gülemhan, feodal sistemde horlanan, küçük görülen kadın ve kızların kötü kaderini simgeler. Aslında bu durum Çinli valilerden en alt

kademedeki bürokratlara varıncaya kadar uzanan zulüm zincirini ve keyfi tutumu ifade etmektedir. Koşakta, zulüm, baskı ve yıldırma politikalarına rağmen Uygurların gelecek özgür günlere duyduğu özlem ve bu uğurda mücadele arzusu Gülelhan üzerinden kararlılıkla vurgulanmaktadır.

Kaynakça

- Alptekin, Erkin (1978). *Uygur Türkleri*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Birgül, Alev Kâhya (2000). "Dede Korkut Hikâyelerinde Kadının Konumu". *Uluslararası Dede Korkut Bilgi Şöleni Bildirileri (19-21 Ekim 1999, Ankara)*. Yay. Haz.: Alev Kâhya Birgül-Aysu Şimşek Canpolat. Ankara: AYK Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı. s. 229-244.
- Çandarlıoğlu, Gülçin (2004). *Uygur Devletleri Tarihi ve Kültürü (Çin Kaynakları ve Uygur Kitabelerine Göre)*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.
- Demirağ, Yelda (2014). "1755-1949 Yılları Arasında Doğu Türkistan". *Uluslararası Uygur Araştırmaları Dergisi*, S. 3, s. 229-245.
- Ekici, Metin (2000). "Dede Korkut Kitabı'nda Kadın Tipleri". *Uluslararası Dede Korkut Bilgi Şöleni Bildirileri (19-21 Ekim 1999, Ankara)*. Yay. Haz.: Alev Kâhya Birgül-Aysu Şimşek Canpolat. Ankara: AYK Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı. s. 123-138.
- Erkul, Ali (2002). "Eski Türklerde Aile". *Türkler, Cilt 3, İlkçağ*, Editörler: Hasan Celâl Güzel, Kemal Çiçek, Salim Koca, Ankara. Yeni Türkiye Yayınları, s. 157-175. Alıntı yeri: <file:///C:/Users/User/Desktop/TÜRKLER%20CİLT-3.pdf>. Erişim Tarihi: 07. 06. 2017.
- Erkul, Ali. "Eski Türklerde Evlenme Gelenekleri". <https://www.tarihtarih.com/?Syf=26&Syz=364792>. Erişim Tarihi: 07. 06. 2017
- Gömeç, Saadettin (1997). *Uygur Türkleri Tarihi ve Kültürü*. Ankara: AYK Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı.
- Hayit, Baymirza (1975). *Türkistan Rusya ile Çin Arasında*. İstanbul: Otağ Yayınevi.
- Hoşur, Memtimin (2006). *İli Halk Nahşalarının Tarihiy Bayanı*. Pekin: Milletler Neşriyatı.
- İnayet, Alimcan; Öger, Adem (2009). "Uygur Türklerinin Mitolojik. Dinî ve Tarihi Kadın Kahramanları Üzerine". *Turkish Studies*, Volume 4/3 Spring, s. 1183-1198.
- İsmail, Osman (1998). *Halk Ağız Edebaiyatı Hakkıde Umumiyye Bayan*. Urumçi: Şincang Halk neşriyatı.
- Kafesoğlu, İbrahim (1989). *Türk Millî Kültürü*. 6. Baskı. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Koca, Salim (2002). "Eski Türklerde Sosyal ve Ekonomik Hayat". *Türkler, Cilt 3, İlkçağ*, Editörler: Hasan Celâl Güzel, Kemal Çiçek, Salim Koca, Ankara. Yeni Türkiye Yayınları, s. 8-53. Alıntı yeri: <file:///C:/Users/User/Desktop/TÜRKLER%20CİLT-3.pdf>. Erişim Tarihi: 07. 06. 2017.
- Ögel, Bahaeddin (2001). *Dünden Bugüne Türk Kültürünün Gelişme Çağları*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.
- Ömer, Uçkuncan (2009). *Uygur Halk Tarihi Koşakları Kamusu*. Urumçi: Şincang Üniversitesi Neşriyatı.
- Ömer, Uçkuncan (1981). *Uygur Halk Tarihi Koşakları II*. Kaşgar: Kaşgar Uygur Neşriyatı.

- Rahman, Abdulkerim (1996). *Uygur Folkloru*. Çeviri: Soner Yalçın-Erkin Emet. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Sadık, Mehemmetcan (1995). *Uygur Halk Ağız Edebiyatı Hakkında*. Urumçi: Şincang Halk Neşriyatı.
- Saray, Mehmet (2015). *Doğu Türkistan Türkleri Tarihi*. İstanbul: Aygan Yayıncılık.
- Tanrıdağlı, Gülzade (2000). "Uygur Kültüründe Saç Örgüleri ve Anlamları". *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 14, Erzurum, s. 47-53.
- Tuna, Amine (2012). *Doğu Türkistan'da Asimilasyon ve Ayrımcılık*. İnsani Yardım Vakfı: İstanbul.
- Ulusoy, Demet; Celil, Abdülreşit (2011). "Uygurlarda Aile". *Sosyoloji Konferansları*, 0 (32), 1-29. Retrieved from <http://dergipark.gov.tr/iusoskon/issue/9520/118925>. Erişim Tarihi: 07. 06. 2017.
- Yıldız, Naciye (2004). "Uygur Halk Edebiyatında Tarihi Koşaklar". *Prof. Dr. Abdurrahman Güzel'e Armağan*. Editör: İsmet Çetin. Gazi Eğitim ve Kültür Vakfı Yayını:1. Ankara: Ümit Ofset Matbaacılık. ss. 713-726.
- Zunun, Mehemmet; Rahman, Abdulkerim (1982). *Uygur Halk Ağız Edebiyatının Esasları*. Urumçi: Şincang Halk Neşriyatı.